

Една петдесетгодишнина налага равнометия. Търсим я във всички публикации, посветени на Октомврийската революция. Сборникът „Октомври и българската литература“ съдържа статии, спомени, изследвания, които не са подготвени специално за тържествения случай, печатани са и преди. Събрани сега, тези материали припомнят възвращенията от пет десетилетия и в същото време са доказателство за трайния интерес на нашите писатели към Октомври и съветската литература. Бележат насоките, по които се движи научноизследователската мисъл, заета с големия проблем за българо-съветските литературни взаимоотношения.

Представените в книгата автори пристъпват към въпросите за влиянието на Октомври у нас със съзнание, че изясняват изключително важен етап от българската литературна история. Решават проблеми на българската социалистическа литература. Така че въпросното поставяне на въпросите, изчерпателното им и компетентно разрешаване е важно колкото от уважение към миналото, толкова и от грижа за бъдещето на родната култура.

Първата част на сборника, открита с преценките на Д. Благоев, Г. Димитров, В. Коларов, Т. Живков за великото дело на Октомврийската революция, включва главно сведения на съвременници и преки отзиви за Октомври и неговата литература. Написаното възбужда картината на възбудената от големите събития в Русия следваща България, припомня жадния интерес, с който българската интелигенция следи промените, възприема новаторството на съветските творци. Думата имат известни наши писатели-общественици от различни поколения. Засягат различни въпроси. И ако Н. Хрелков тук изразява възторжената си вяра в световното значение на Октомври, а Н. Фурнаджиев и В. Андреев подчертават значението му за човешката култура, то статиите на Гео Милев и Л. Стоянов припомнят колко упоритост и гражданска смелост е проявила българската интелигенция, за да стигне до съветската книга през суровите закони на цензурата. Докато Г. Бакалов и Т. Павлов търсят причините за горещия прием на Горки в страната ни, изтъкват неговите творчески завети, а В. Ханчев пише за „най-значителния поет на съветската епоха“ — Вл. Маяковски — първите щастливи, посетили Съветската държава, разказват за особеностите на нейната култура и литературни работници (Ас. Златаров, Кр. Кюляков).

Своята трайна ценност и в този сборник дават спомените на Хр. Радевски, Ламар, Г. Караславов, К. Калчев — зашто писателите оживяват първия си сблъсък с идеите на Октомври, първите си срещи с младата съветска литература, оценяват идейно-художественото богатство, което са получили от

нея. Тези спомени са документ не само за творческия път на собствените си автори, но и незаменимо свидетелство за търсенията на нашата прогресивна интелигенция. Върху материали от този род българската литературна наука може и вече гради своите проучвания. (Разбира се, пред съставителите на сборника не е стояла задачата в малко повече от сто страници да обхванат действителното богатство от спомени и др. документи за оная епоха. На подобна задача отговори преди години двутомникът на БАН „Съветската литература в България 1918—1944“. От своя страна новият сборник помества и материали от по-късна дата.)

Научноизследователските статии правят основната и по-голяма част на сборника. Тази част, както и характерът на материалите от началото на книгата, потвърждава впечатлението, че сборникът е трябвало да добие вида на равностметка за пътя, изминат редом със съветската литература. Изследванията на десетина автори са толкова разнородни по обхватност и избран център, че навеждат на мисълта за съзнателно търсене на тази разнородност. Съставителите по всяка вероятност искат да представят примери на изследвания в областта на българо-съветските литературни връзки. Да покажат къде литературната ни наука има достижения и в какъв род изследвания трябва да се хвърлят повече сили. Така изследванията от рода на „Октомврийската революция и българската литература“ (Г. Цанев), „Октомврийската революция — начало на нов етап в развитието на българската литература“ (А. Тодоров) показват, че българската литературна наука принципно е осветлила проблема за ролята на Октомври и съветската литература в нашето литературно развитие. Поставените от С. Русакиев, Ив. Цветков, В. Колевски, Ст. Петров, Г. Гошкин, Хр. Дудевски въпроси от своя страна свидетелствуват за подхващането на едно плодотворно начало да се изяснят частните въпроси на проблема. Дори статията на Хр. Берберов „Пътят на Есенин към революцията“, която се отделя от тематиката на сборника, буди надеждата за успешни гостувания на наши литературни критици на приятелската земя на съветското изкуство.

Изследователите, включени в сборника, подчертават преломната роля на идеите на Октомври за българското литературно развитие. Като разглеждат този факт, авторите се натъкват на редица въпроси, по които вземат становище. Във всички поместени статии накратко или по-обстойно е огледана историческата обстановка в България по времето на Октомврийската революция. Следвоенното състояние на страната, революционизирането на масите е една от предпоставките за възторженото приемане на идеите

на Октомври от българския народ и в частност от творческата интелигенция. Проблемът за българо-съветските литературни връзки получава своето историческо обосноваване. От друга страна, не може да се пренебрегне близостта на голямата част от българските писатели до обществения живот, непосредственото им вмесстване в събитията. Тази доказана гражданска активност помага на идеите на Октомври да намерят спонтанен отзвук в светосещането и творбите на българските писатели.

От вниманието на литературните историци не убягва и фактът, че поради историческата близост на българския народ и българските писатели до руската класическа литература, извънредно много се улеснява приемът на съветските творци у нас. Традиционното уважение към руските класици като към най-добрите учители на българските писатели, открива широк път за новаторството на социалистическата съветска литература.

Важен момент за изясняване отзвук на Октомври и съветската литература в България е и правилната преценка за състоянието на българския литературен живот в периода, обозначен от революцията. На внимателна преценка са подложени съществуващите тогава у нас литературни школи. Всяка от тях по своему понася новото, по своему реагира. И докато символизмът напълно се губи в светлината на новите идеи, то реализмът получава съживителна сила, а пролетарската литература преминава в нов етап на своето развитие — социалистически реализъм. Творческото възприемане идеите на революцията и идейно-естетическото богатство на съветското изкуство имат за резултат в нашия литературен живот революционизиране, близко свързване с делото на работническата класа, тематическо обогатяване, доизграждане на положителния герой на епохата и в крайна сметка — установяване на социалистическия реализъм като водещ метод в българската литература. Всъщност тези статии, писани през различни години, и сега представляват страст но отстояване принципите на социалистическия реализъм.

Все в обсега на проблема за влиянието на Октомври, сборникът дава интересни наблюдения за творческия път на редица български писатели, чиято литературна съдба е

тясно свързана с тогавашните събития и съветското литературно влияние. Творци като Гео Милев, Хр. Ясенов, Л. Стоянов преживяват идейно-художествена преориентация, необяснима ако не се вземе предвид новото, донесено от революцията и нейната литература. Критическите реалисти, между които Елин Пелин, Г. П. Стаматов, А. Страшимиров бележат освежаване на творческите си сили. С право много място в книгата е отделено за изследване пътя на Хр. Смирненски като основоположник на социалистическия реализъм в българската литература — постижение на поет, крепко свързан с пролетарските борби у нас и в чужбина, искрен привърженик на идеите на Октомврийската революция и съветската литература. По-нататък е видно значението на Октомври и за оформянето на по-младото поколение писатели.

Положителна страна на сборника е неговият конкретен подход към фактите на литературните взаимоотношения. Посочени са и е направен опит по-подробно да се проучат съветските автори, които най-вече са пренесли в страната ни обаянието на съветската литература, чието творчество особено е възбудило и оставяло трайни следи у нас. На особено внимание в събраните статии се радват Горки, Маяковски, Блок, Есенин. Изследвачите се пазят от външни съставки, търсят обяснение за творческата близост и влияние в сходството на историческите условия, в особеностите на съпоставяните творчески личности. Търсят изясняването на близостта в сферата на идейността, тематическия обхват, решаването на положителния герой, методологическият подход — в целия дух на творчеството. Заслуженото внимание към няколко големи имена от съветската литература подсеща обаче за дължимото изследване на още ред съветски писатели, топло приети от българските си събратя.

Сборникът „Октомври и българската литература“ представя нашето литературознание с добри постижения в областта на българо-съветските литературни връзки. Предстоящото публикуване на най-новите изследвания ще направи пълна равностметката на пет десетилетия литературна близост.

Катя Янева

НОВ СЪВЕТСКИ ТРУД ВЪРХУ ФОЛКЛОРА

Съветската фолклористика натрупа богат изследователски материал. Необятната земя на победилния Октомври разкри интересни страни от духовната култура на ред народности и племена, които хвърлиха нова свет-

лина върху народното поетично творчество. Излезлите многобройни трудове с фолклорни материали и монографични изследвания улесниха твърде теоретичните проучвания на съветските учени, обогатиха техните позна-